

ЦАРИНСКИ ПОСТУПАК У ПУТНИЧКОМ ПРОМЕТУ СА ИНОСТРАНСТВОМ

Протеклу деценију путнички промет са иностранством у нас је показивао сталну тенденцију пораста и то у оба правца. Илустрације ради, навешћемо неке статистичке податке Савезне управе царина о путничком промету у нашој земљи у 1974. години (1).

У редовном путничком промету у оба правца прешло је преко југословенских граница 68,3 милиона страних и домаћих путника.

У промету друмских моторних возила било је укупно 18,3 милиона страних и домаћих возила.

У ваздушном промету било је 47.500 ваздухоплова а у промету бродова укупно је допловило и отпловило 102.910 страних и домаћих бродова.

У малограничном промету са суседним земљама у 1974. години у оба правца прешло је преко границе 24,2 милиона страних и домаћих лица, а у промету моторних возила у оба правца било је 9,2 милиона путничких аутомобила.

Дакле, у укупном путничком промету у оба правца у 1974. години било је 93 милиона путника и 27 милиона моторних возила.

У таквим условима поставља се питање како обезбедити ефикасну царинску контролу путничког промета а да се при том не нарушава његово нормално одвијање.

Овде нећемо говорити о значају царинске контроле али морамо рећи то да данас, у условима пуне отворености граница наше земље, има случајева да се поред робе чији је увоз дозвољен, уноси у земљу и роба чији је увоз забрањен: опојне дроге, ватрено оружје и муниција, украдена роба и сл., те да је таква контрола потребна.

С обзиром на значај путничког промета у данашњим условима широко отворених граница наше земље а имајући у виду његов интензиван развој, покушаћемо у овом излагању да осветлимо овај поступак са становишта свих прописа који регулишу његове битне поставке са освртом на судску праксу и прекршаје који се чине у овом поступку.

Ради целовитијег приказа овог поступка осврнућемо се, укратко, на први послератни период односно на прве прописе из ове области донете од стране државних органа нове Југославије као и на важније прописе донете до доношења Царинског закона из 1973. године.

За први послератни период до доношења Царинског закона (1948) карактеристично је да се царинска служба вршила по правним правилима бивше Југославије, пошто нова Југославија није донела царинске прописе па су примењивана правна правила српског Царинског закона из 1899, са каснијим изменама и допунама, и Царинска тарифа из 1925. Примена ових правила засновала се на Одлуци Председништва АВНОЈ-а од

(1) Статистички билтен Сав. управе царина за 1974. год.

3. III 1945. и Закону о неважности правних прописа донетих пре 6. VI 1941. и за време непријатељске окупације.

Октобра 1948. донет је први Царински закон⁽²⁾ социјалистичке Југославије у области царина. Његов циљ је био не толико да регулише царинска питања колико да постави правни основ за рад царинских органа. Већ овај, први закон садржи и одредбе о путничком промету. Додуше, он није детаљно регулисао поступак како то чине каснији закони али се то и може разумети с обзиром на ондашњи неразвијени путнички промет са иностранством. Детаљније одредбе о царинском надзору садржао је Правилник за извршење Царинског закона⁽³⁾.

За царински систем од посебног значаја је Царински закон од 1959. године⁽⁴⁾. Овим законом утврђени су појмови основних царинских института (царинског подручја, царинске робе, царинског надзора итд.) и детаљно и систематски је регулисан читав царински поступак, а такође су исцрпно обрађена и сва друга питања из царинске материје. Царински поступак у путничком промету систематизован је под насловом: „Поступак са робом коју путници собом носе”.

Овим законом се начелно регулишу важнија питања царинског поступка у путничком промету с тим што се детаљније тај поступак регулише Правилником за спровођење Царинског закона (Царински правилник)⁽⁵⁾ и Упутством о царинском поступку са робом коју путници собом носе, као и одговарајућим девизним и другим прописима.

Конкретна решења и судска пракса у вези са применом овог Закона биће изнета у даљем излагању, с тим што се напомиње да је Законом о управним споровима из 1952. уведена судска контрола управних аката органа управе па и контрола управних аката савезних органа. Према члану 7, став 1. овог Закона, по тужба против управних аката савезних органа решавао је Врховни суд ФНРЈ.

1. Царински поступак у путничком промету по царинском закону од 1973. године⁽⁶⁾

Врло значајно место у развоју нашег система представља доношење Царинског закона који је ступио на снагу 1. IX 1973. Овај закон, у суштини, представља даље усавршавање царинског система и царинске заштите. Поред детаљног регулисања царинског поступка, Царински закон садржи и одредбе о инструментима царинске политике, као што су: царинска ослобађања, царински континенти, рампласман, додатне царине, царинска основица и др. Царински закон и Царинска тарифа, у основи су два законска прописа који представљају темељ нашег царинског система.

(2) Објављен у „Сл. листу ФНРЈ”, бр. 90/48.

(3) Објављен у „Сл. листу ФНРЈ”, бр. 12/49.

(4) Објављен у „Сл. листу ФНРЈ”, бр. 24/59.

(5) Објављен у „Сл. листу”, бр. 32/60.

(6) Објављен у „Сл. листу СФРЈ”, бр. 22/73, 28/75.

Овде ћемо детаљније да обрадимо питање царинског поступка у путничком промету са аспекта поменутог Царинског закона и осталих прописа који се на неки начин тичу овог поступка.

1. Царински закон. — Царински поступак у путничком промету у Царинском закону од 1973. регулисан је у глави XV и обухвата 9 чланова, од 350 — 358.

Члан 350. Царинског закона регулише обавезу путника да при преласку царинске линије пријави и на захтев царинског радника, покаже све ствари које собом носи.

Овде треба истаћи да је ову обавезу путника регулисао и Царински закон од 1959. у свом члану 127. на сличан начин, с тим што је одређивао да се као лични пртљаг у смислу тога закона сматрају све ствари које служе личним потребама путника док се налазе на путу.

Међутим, интересантно је овде навести неке примере из судске праксе о томе како су тумачене у пракси одредбе које се односе на лични пртљаг. Наиме, пропис не набраја предмете који спадају у лични пртљаг путника па је у пракси око тога често долазило до неспоразума, па и судских спорова.

Тако је у једном предмету бившег Савезног врховног суда било спорно питање прибора за писање руком па је исти суд у својој пресуди У — 744/63. од 19. VII 1973. о томе изнео следеће своје схватање:

„Као лични пртљаг сматрају се ствари које служе личним потреба путника за време док се налазе на путу — дакле обућа, одећа и други предмети намењени искључиво за личну употребу на путу у количинама потребним путнику и обзиром на све околности путовања, тј. карактер путовања, трајање овога, годишње доба у коме је путовање предузето и сличне околности од којих разумом оценом, укључујући моралне уобичајене критерије просека зависи врста и обим ствари које у сваком конкретном случају чине лични пртљаг. При томе је неодлучно да ли су ствари личног пртљага набављене у земљи и путник их при одласку понео у иностранство или су неке од њих набављене у иностранству но с'намером употребе за потребе личног пртљага у напред изложеном смислу.

Из изложеног појма личног пртљага нема сумње да се уобичајени прибор за писање руком, а ту спадају и наведене спорне ствари, има сматрати стварју личног пртљага, без обзира где је и када набављен, сем ако је набављен у иностранству за друге циљеве, примерице ради, за продају или поклон или другу врсту отуђења у земљи”.

Из овог става произлази да ствари које путник уноси у земљу а које служе његовим личним потребама за време док се налази на путу представљају лични пртљаг, независно од тога где су набављене, али, то, за-

висно, како је речено, од карактера путовања, годишњег доба, трајања путовања итд. На пример, не би могла представљати, по нашем мишљењу, лични пртљаг три или више одела путника који је био на једнодневном излету у иностранству или крзнена бунда у летњем периоду, сем уколико би се путовало у земље и крајеве где у то доба влада зима.

Спорно је у пракси било и питање да ли је путник дужан да пријави лични пртљаг.

На састанку Одељења за управне спорове Савезног врховног суда од 21. IV 1961. по овом питању донет је следећи закључак:

„Лични пртљаг путника који долази из иностранства путник не пријављује посебном пријавом наводећи све ствари појединачно, већ је довољно да усмено изјави да носи само лични пртљаг који је на захтев царинског органа дужан и показати”.

Ради проверавања пријаве из члана 350. овог Закона царински радник, по потреби, врши преглед ствари које путник носи.

Ствари које носе дипломатски курири на основу дипломатског курирског писма не подлеже прегледу — чл. 351. Царинског закона.

Преглед ствари, дакле, врши се „по потреби”, што значи да царински радник цени, зависно од тога о каквим је стварима реч, какве врсте, количине и сл., да ли у конкретном случају треба приступити прегледу односно царињењу робе коју путник собом носи.

Ваља овде нагласити да су ранији прописи „de iure” обавезивали царинске органе да прегледају све ствари које путник собом носи. Учињена измена у овом Закону усаглашава у ствари постојећу праксу и реалне могућности царинских органа са њиховим законским обавезама. Овим се омогућава и бржи царински поступак у путничком промету.

Изузетак од прегледа представљају ствари које носе дипломатски курири на основу дипломатског курирског писма. То би значило изузетак за ствари које су наведене у том писму. Међутим, уколико би дипломатски курир носио друге ствари које нису наведене у таквом писму онд, свакако, не би биле изузете од прегледа.

Ствари које собом носи путник мора пријавити пре него што га царински радник позове да покаже свој лични пртљаг и робу, у противном такве ствари, према члану 352. Царинског закона сматрају се непријављеним.

Ако постоји основана сумња да путник код себе има ствари које није пријавио, извршиће се лични претрес путника.

Овде треба запазити да се личном претресу путника приступа само у случајевима ако постоји „основана сумња” да путник код себе има ствари, а то значи робу или валуту коју није пријавио.

При личном претресу путника царински радник је, свакако, дужан да поступа са одговарајућом пажњом водећи рачуна при том о личном достојанству путника над којим је предузета ова мера царинског надзора.

Чланом 354. Закона регулише се поступак са стварима које је путник пријавио и са стварима које није пријавио а пронађене су приликом прегледа односно личног претреса путника.

У вези са чланом 354. овог Закона ваља истаћи да непријавом робе путник чини прекршај за који се кажњава по чл. 371, став 1. тач. 1. Царинског закона односно по чл. 370, став 1. тач. 2. истог Закона, уколико је непријављена роба била сакривена.

Интересантно је, још, напоменути да је појам непријаве робе, изгледа због његове недовољне одређености, у пракси тумачен различито. С тим у вези навешћемо један пример из праксе Савезног суда. Цитираћемо један део образложења пресуде истог суда Ус — 483/74 од 2. октобра 1974. године:

„Према оспореном решењу тужилац је пријавио царинском раднику предметни тв-апарат у црно-белој техници, а радило се о апарату у боји, па тужени налази да тужилац тим није поступио по члану 350. Царинског закона, тј није пријавио тв-апарат у боји а тиме да је извршио прекршај из цитираног прописа.

Противно цитираном становишту туженог органа, овај суд сматра да путник који пријави тв-пријемник као робу коју преноси преко царинске линије, не наводећи при том особине апарата (црно-бели или у боји) не врши прекршај не пријаве робе из чл. 371. тач. 1. поменутог закона.

Околност што је тужилац, на питање царинског радника изјавио да се ради о апарату у црно-белој техници а не у боји не може се уподобити не пријави робе у смислу цитираног прописа”.

Дакле, суд је овде заузео став да је роба пријављена, а што се тиче својства робе у конкретном случају да је царински радник могао прегледати робу и утврдити то њено својство.

Закон, даље, у члану 355. одређује робу коју путник може унети у земљу.

Путник који долази из иностранства може собом унети робу само за потребе свог домаћинства.

Међутим, у пракси су чести случајеви да путник, поред робе предвиђене у цитираној одредби, носи са собом и другу робу која по својој садржини односно намени не представља робу за потребе домаћинства. Поступак са таквом робом предвиђа став 2. овог члана. Наиме, ако путник собом носи другу робу а не робу за потребе свог домаћинства, дужан је да ту робу преда царинарници на царинење или да је, под царинским надзором, у року од три дана од дана увоза, преда на превоз

овлашћеном возару или врати у иностранство. Ако путник у том року не врати робу у иностранство односно не преда на превоз овлашћеном возару, са њом ће се поступити као са робом чији је увоз забрањен (чл. 204 и 205).

Ако је царинарница прегледом ствари и личним претресом нанела путнику материјалну штету, путник има право на накнаду штете.

Међутим, ако су приликом прегледа односно личног претреса код путника нађене скривене ствари или је кривицом путника дошло до предузимања неопходних мера царинског надзора услед којих је проузрокована штета, причињена штета се не накнађује — члан 356. Царинског закона.

Ваља истаћи да ове одредбе представљају заштиту савесних путника у погледу права на накнаду штете која би им била проузрокована и законитим поступцима царинских органа. Наиме, царински радник, без обзира на своју стручност може се преварити у својој процени па предузети мере царинског надзора услед којих путнику може бити причињена материјална штета (поцепан кофер, одело, исечене гуме на аутомобилу и сл.), а да се код путника не пронађу скривене ствари, нити да је његовом кривицом дошло до предузимања таквих мера па би у том случају и било правично такву штету накнадити путнику.

Члан 357. Царинског закона прописује да је поступак у путничком промету хитан. То је, свакако, врло значајна одредба закона с обзиром на природу овог промета и његову сталну тенденцију пораста.

Изнете одредбе Царинског закона само у начелу регулишу неке битне елементе из области процедуралних и материјално-правних односа у путничком промету. Ближе регулисање права и обавезе грађана у путничком промету садрже пратећи прописи донети на основу овог Закона, а о појединим питањима и други закони и прописи које ћемо овде изложити.

- а) Правилник о посебном царинском поступку са робом коју путници собом носе и о царинском надзору над друмским моторним возилима са страном регистрацијом (7)

Овим Правилником регулишу се права и обавезе грађана у путничком саобраћају, ближе одређују поједини појмови закона, утврђује поступак и начин царинења робе коју путници собом носе као и поступак надзора над моторним возилима са страном регистрацијом.

У чл. 2. и 3. Правилника ближе се одређује појам домаћег и страног путника. Као домаћи путник, у смислу овог Правилника, сматра се југословенски држављанин и страни држављанин који има пребивалиште у Југославији и путује на основу редовне путне исправе. Као страни путник, сматра се страни држављанин, и југословенски држављанин са пребивалиштем у иностранству, који долазе на привремени боравак у

(7) Објављен у „Сл. листу“, бр. 43/73.

Југославију, на основу редовне путне исправе ради туризма, одмора, спорта и сл., као и страни држављани који пролазе преко царинског подручја Југославије.

И домаћи и страни путник, у смислу чл. 4. Правилника, дужни су при преласку царинске линије царинском раднику усмено да пријаве, а, на његов захтев, и покажу пртљаг и све предмете које собом носе.

У члану 5. конкретније се одређује шта се сматра личним пртљажом, и при том одређује да се изузетно као лични пртљаг страног путника сматрају и предмети који су наведени у ставу 2. овог члана, као што су: радио, магнетофон, спортски реквизити и сл., а у члану 6. прописује се поступак са стварима које домаћи путник износи из земље који ће му служити при путовању а не представљају лични пртљаг, као нпр. радио, грамофон, фотографски апарат и сл.

У чл. 8. до 12. Правилника прописује се начин и поступак царињења робе коју путник уноси из иностранства, у шта се нећемо упустати овде.

У чл. 13, 14. и 15. Правилника, регулише се поступак са стварима привремено унетим у Југославију од стране југословенских држављана са пребивалиштем у Југославији, који се налазе у иностранству на раду, школовању, специјализацији и сл. а долазе на привремени боравак у Југославију. Путник је дужан по овим прописима, привремено унете предмете из чл. 13, Правилника, као што су: магнетофон, радио и остале ствари наведене у том члану, вратити у иностранство или пријавити за коначно царињење.

Даље, Правилник у чл. 16. и 17. прописује поступак са робом коју страни путник уноси у Југославију која не представља лични пртљаг односно чији је увоз по прописима забрањен. Тако, у првом случају извршиће се царињење такве робе а у другом, када је увоз такве робе забрањен, страни путник је дужан такву робу вратити у иностранство односно предати овлашћеном возару на превоз.

У члану 18. регулисана је обавеза страних путника (научника, лекара, инжењера, сниматеља, монтера и других стручњака) да писмено пријаве справе, инструменте, алат и сличне предмете који ће им за време привременог боравка у Југославији служити, а у чл. 19, и 20. Правилника, предвиђена је могућност страног путника који пролази кроз Југославију да собом унесе односно изнесе туристичке сувенире, ако ови предмети нису намењени продаји. Страном путнику који долази у Југославију односно пролази кроз Југославију царинарница ће дозволити и уношење оружја и муниције ако располаже одобрењем надлежног органа. Предмете које је купио у Југославији, а чије изношење по важећим прописима није забрањено, страни путник може изнети без писмене пријаве.

Чл. 21, 22, 23, 24, па до краја Правилника, регулише се поступак и начин пријаве путничких моторних возила којима привремено или ради сталног настањења долазе у Југославију југословенски или страни држављани са пребивалиштем у Југославији, који привремено бораве у иностранству (рад, школовање, специјализација и сл.).

- б) Одлука о поступку за накнаду штете коју царинарница нанесе у царинском поступку⁽⁸⁾

Овом одлуком СИБ-а прописује се поступак за накнаду штете коју царинарница проузрокује прегледом робе из чл. 252, ст. 3, и чл. 283, ст. 2. Царинског закона и штете коју нанесе путнику приликом прегледа ствари, личним претресом или неком другом мером царинског надзора из чл. 356, ст. 1. истог Закона, ако се странка за накнаду штете непосредно обрати царинарници.

2. Закон о девизном пословању⁽⁹⁾. — Закон о девизном пословању регулише питање уношења девиза у Југославију и изношења девиза из Југославије као и питање уношења динара у Југославију и изношења динара и злата из Југославије.

Тако, чл. 13, и 14, овог Закона прописују да је уношење девиза у Југославију слободно а да се изношење девиза из Југославије врши под условима одређеним овим Законом односно прописом донесеним на основу савезног закона и да пропис о уношењу динара у Југославију и изношењу динара из Југославије доноси Народна банка Југославије.

Члан 67. Закона регулише промет злата.

У члану 97. Закона прописује се поступак са ефективним динарима изнад износа и апоена дозвољених за изношење из Југославије односно за уношење у Југославију по посебним савезним прописима, а које домаћи или страни путник не пријави граничним царинским органима, односно поступак са пријављеним количинама ефективних динара које премашују износ и апоене чије је изношење односно уношење у Југославију дозвољено.

Услови под којима домаћи путници могу износити у иностранство девизе и поступак са девизама које, противно ставу 1, члана 98. Закона, домаћи путник покуша да изнесе из Југославије без пријаве граничним царинским органима прописани су у истом члану.

Контрола изношења и уношења динара, девиза, хартија од вредности и злата које уносе односно износе домаћи и страни путници поверена је, према чл. 99. овог Закона, царинским органима. Исто тако, преглед у циљу девизне контроле, у смислу става 1. овог члана, врше царински органи сходно прописима који регулишу поступак царинске контроле у путничком промету — ст. 2. истог члана.

Ближе прописе о поступању са одузетим предметима при вршењу девизне контроле доноси савезни секретар за финансије.

Повреда поменутих прописа према члану 112. тач. 5, 6 и 12. овог Закона представља девизни прекршај, о чему ће се касније говорити.

(8) Објављена у „Сл. листу СФРЈ“, бр. 42/73.

(9) Објављен у „Сл. листу СФРЈ“, бр. 36/72, 71/72, 52/73.

- а) Одлука о изношењу и уношењу ефективних динара у путничком промету са иностранством⁽¹⁰⁾

На основу овлашћења из члана 14. Закона о девизном пословању Савет гувернера Народне банке Југославије донео је насловну одлуку којом се одређују износи и апоени ефективних динара који домаћа и страна лица могу у путничком промету са иностранством износити односно уносити у Југославију.

Према тач.1 и 2. Одлуке, домаћа и страна лица могу у путничком промету са иностранством износити из Југославије ефективне динаре до износа од 1.000 динара, а уносити у Југославију до износа од 1.500 динара и то у апоенима од 100 динара и мањим. У пограничном промету (двовласничком и малограничном), према овој одлуци, двовласници могу свакодневно уносити у Југославију и износити из Југославије ефективне динаре до износа од 40 динара, а остали корисници исправа у малограничном промету — ефективне динаре до износа од 400 динара месечно, у дозвољеним апоенима, ако међудржавним споразумом није друкчије одређено.

У тачки 3. Одлуке, прописује се режим изношења и уношења јубиларних златника и сребрника искованих на основу Одлуке о изради и обележјима јубиларних златника и сребрника („Сл. лист СФРЈ”, бр. 50/68), а који се на основу Решења о емитовању јубиларних златника и сребрника („Сл. лист СФРЈ”, бр. 23/69), емитује почев од 9. јуна 1969. године.

Тачком 4. Одлуке, прописује се, да ће се са ефективним динарима и јубиларним златницима и сребрницима које домаћа и страна лица носе са собом, а који премашују износе и апоене дозвољене за изношење и уношење по тач. 1, 2. и 3. ове Одлуке, поступати сходно члану 97. Закона о девизном пословању и упутствима Савезне управе царина, што би значило да ће се такви динари и јубиларни златници и сребрници привремено одузети до окончања прекршајног поступка.

3. Закон о промету робе и услуга са иностранством⁽¹¹⁾. — Овај Закон регулише путнички промет са иностранством само утолико што у начелу одређује какве предмете и у којим количинама југословенски грађани и странци могу увозити, уносити или примати из иностранства односно извозити, износити или слати у иностранство.

Према одредбама члана 131-б свог Закона, југословенски грађани и странци могу увозити, уносити или примати из иностранства предмете који служе њиховим личним потребама и личним потребама чланова њихове уже породице, предмете за потребе свог домаћинства, као и опрему која служи за вршење прописима дозвољене делатности личним радом.

Југословенски грађани и странци могу извозити, износити или слати у иностранство предмете у количинама које очигледно нису намењене препродаји, ако другим прописима није друкчије одређено.

⁽¹⁰⁾ Објављена у „Сл. листу СФРЈ”, бр. 58/74.

⁽¹¹⁾ Објављен у „Сл. листу ФНРЈ”, бр. 27/62, те у „Сл. листу СФРЈ”, бр. 14/65 до 26/72.

Савезно извршно веће прописује ближе услове и поступак за увоз, уношење и пријем односно извоз, изношење или слање предмета у смислу става 1, до 3. овог Закона.

Сходно овлашћењу из овог члана СИБ донело је Одлуку о условима под којима грађани могу уносити одређене предмете из иностранства⁽¹²⁾ којом су детаљније одређени услови и предмети који се могу уносити из иностранства.

4. Наредба о условима под којима грађани могу слати или износити одређене предмете у иностранству⁽¹³⁾. — Овом наредбом прописују се услови под којима грађани могу приликом путовања у иностранство износити предмете из Југославије па утолико и утиче на регулисање путничког промета са иностранством.

Тако, према овој наредби грађани могу слати или износити у иностранство поред личног пртљага и друге предмете у количинама које очигледно нису намењене препродаји. Наравно, такве предмете као нпр.: фотографски апарат, грамофон и сл., који ће грађанину служити за време путовања у иностранство морају се увести у образац — Списак ствари које путник привремено износи и при повратку оне се не сматрају робом која се увози па према томе не подлеже плаћању царине и других увозних дажбина.

Страни држављани, према овој Наредби, могу из Југославије слати односно износити предмете које су стекли по основу наслеђа, само под условима реципроцитета.

Сходно одредби тачке 3. ове Наредбе, предмети археолошке, историјске, социолошке, етнографске, уметничке и друге научне и културне вредности могу се износити само изузетно, и то по одобрењу надлежног органа.

Међутим, како предмети из тачке 3, представљају национално благо земље и непроцењиву вредност за уметност и културу наших народа, то је и разумљиво што је њихово изношење из земље предвиђено само као изузетно тј. по одобрењу.

II. Прекршаји у путничком промету са иностранством

Непридржавање грађана појединих прописа који регулишу поступак у путничком промету представља прекршај за који се кажњава новчаном казном.

Прекршаји у путничком промету могу бити царински, уколико су повређени царински прописи који регулишу путнички промет, девизни, уколико су повређени одговарајући девизни прописи и прекршаји по Закону о промету робе и услуга са иностранством, уколико су повређени одговарајући прописи тога Закона.

⁽¹²⁾ Објављена у „Сл. листу СФРЈ“, бр. 21/71, 20/72, 30/72, 22/73.

⁽¹³⁾ Објављена у „Сл. листу СФРЈ“, бр. 37/65.

а) Царински прекршаји

Царински прекршаји представљају повреду прописа из Царинског закона који се односе на поступак у путничком промету.

Прекршајни поступак по царинским прекршајима води овлашћени орган царинарнице, а решење о прекршају доноси у првом степену комисија за царинске прекршаје. Против решења ове комисије може се изјавити жалба Комисији за царинске прекршаје у Савезној управи царина, у року од 15 дана од дана доставе решења — чл. 393. и 395. Царинског закона.

Савезна управа царина и царинарнице воде прекршајни поступак по пропису који се односи на прекршајни поступак који воде савезни органи управе, ако овим Законом није друкчије одређено — члан 396. Царинског закона.

Против коначног решења Савезне управе царина може се покренути управни спор пред Савезним судом у року од 30 дана од достављања решења странци (чл. 18. и 24. Закона о управним споровима).

У Царинском закону предвиђено је више прекршаја који се односе на путнички промет са иностранством. Међутим, као најчешћи у пракси се појављивао прекршај из члана 371, тачка 1. Царинског закона који гласи:

„Новчаном казном до десетоструког износа царине односно до четвороструког износа вредности робе, ако роба не подлеже плаћању царине или се на робу не плаћа царина казниће се за прекршај ко не пријави царинарници робу коју преноси преко царинске линије односно робу коју уноси у слободну царинску зону или износи из слободне царинске зоне (чл. 16, 230, 244 и 247)“.

Дакле, овај прекршај се врши нечињењем, „Ко не пријави робу“, а учинилац се кажњава новчаном казном. Међутим, поред новчане казне за овај прекршај, у члану 383. Царинског закона, предвиђа се и заштитна мера одузимања робе која је предмет прекршаја. Ако се роба не пронађе, од учиниоца прекршаја наплатиће се њена вредност, која према одредбама овог Закона, представља царинску основицу и спровести поступак наплате царине и других увозних дажбина, у смислу члана 389. став 1. овог Закона. Сматраће се да роба није пронађена ако се из било којих разлога не може одузети од њеног држаоца. За вредност непронађене робе учиниоци прекршаја одговарају солидарно — ст. 2, 3. и 4. истог члана.

Ваља истаћи да се за овај прекршај под одређеним условима, у смислу члана 385. Царинског закона може изрећи и заштитна мера одузимања превозног односно преносног средства.

Овде ћемо изнети и неколико спорних случајева тумачења у пракси одредаба овог прекршаја који је у ранијем закону био предвиђен у члану 152.

У управном спору пред ранијим Врховним судом Југославије у предмету У-1343/70, спорно је било питање постојања прекршаја непријаве

робе из чл. 152. Царинског закона (од 1959), када путник пријави робу коју собом носи и при том неистинито наведе да је у питању роба коју је при изласку привремено изнео из земље.

Тужени орган је стао на становиште да је у том случају реч о непријави робе па је путника огласио кривим за прекршај из члана 152. Царинског закона.

Решавајући по тужби коју је путник поднео против решења туженог органа Врховни суд Југославије уважио је тужбу и заузео супротно становиште које је образложио на следећи начин:

„Из записника о царинском прегледу од 10. јуна 1970. год. несумњиво се види да је у њему царински службеник записао да је тужилац, на питање царинског службеника да ли има шта да пријави царини, изјавио да има једну хармонику. Према томе не стоји утврђење туженог органа да тужилац није пријавио хармонику коју је том приликом собом носио. Остале изјаве тужиоца које су уследиле тек пошто је извршена пријава хармонике нису од значаја за питање постојања одговорности за прекршај из члана 152. Царинског закона, јер тим накнадним изјавама и показивањем списка ствари тужилац је у ствари хтео да прикаже да хармоника „DALAPPE“ коју је собом носио не подлеже плаћању царине. Пошто је тужилац међутим, на одређени начин пријавио предметну хармонику, по мишљењу Врховног суда Југославије, у овом случају нису испуњени сви битни елементи прекршаја из члана 152. Царинског закона“. — Пресуда У бр. 1343/70. од 22. јануара 1971. године.“

Очигледно тужени орган и суд различито су тумачили пропис члана 152. Царинског закона о овом случају с тим што ми сматрамо да је правилније становиште суда јер је ближе духу поменутог прописа.

У другом предмету истог суда спорно је било да ли постоји прекршај непријаве робе када се непријављена роба налазила на видљивом месту и доступно царинском органу.

У тужби коју је поднео путник Врховном суду Југославије против решења туженог органа истицано је, да нема прекршаја непријаве робе јер је роба била смештена на видљивом месту на крову аутомобила и задњем седишту, те је царински радник исту могао видети и извршити царинску контролу.

Суд је, међутим, одбио тужбу и заузео је следећи став:

„Прекршај из чл. 152. Царинског закона извршен је непријавом робе од стране путника — власника робе без обзира на чињеницу што се роба налазила на видљивом месту доступно царинском органу“ — Пресуда У-122/67 од 20. маја 1967. године.

Овакав став, по нашем мишљењу, не само да се заснива на строгом поштовању законског прописа (члана 127. Царинског закона) већ има и велики практичан значај у условима интензивног путничког саобраћаја са иностранством, када царински органи често немају ни објективне могућности да сваком путнику врше преглед свих ствари које собом носи. Стога потребно је да путник сам пријави царинском раднику робу коју собом носи па и ону коју би царински радник могао видети када би приступно прегледу ствари путника.

б) Прекршаји по Закону о девизном пословању

Закон о девизном пословању предвиђа три прекршаја из области путничког промета. Тако, у члану 112. тач. 5, 6. и 12. овог Закона, предвиђено је да ће се казнити за прекршај новчаном казном од 100 до 10.000 динара појединац:

„ако покуша да изнесе или унесе девизе у путничком промету са иностранством противно одредбама чл. 13. овог закона”, односно, „ако покуша да изнесе или унесе односно изнесе или унесе динаре у путничком промету са иностранством противно члану 14. овог закона”, као и „ако покуша да изнесе или изнесе односно извезе или изнесе злато у непрерађеном или кованом облику без одобрења Народне банке Југославије (чл. 67)”.

У смислу чл. 113. овог Закона, за ове прекршаје може се, уз новчану казну, изрећи и заштитна мера одузимања предмета прекршаја, а изриче се обавезно и заштитна мера одузимања имовинске користи у целини стечене извршењем прекршаја.

Изузетно од одредбе става 1. овог члана, може се извршити делимично одузимање предмета прекршаја ако побуде или друге околности под којима је прекршај извршен указују да није оправдано да се предмет прекршаја одузме у целини — став 2. истог члана.

За прекршаје из чл. 112. тач. 5, 6 и 12. овог Закона, може се изрећи и заштитна мера одузимања превозног средства ако су његова тајна односно скривита места била искоришћена за скривање предмета прекршаја — став 3. члана 113. овог Закона.

Поступак по прекршајима из овог Закона води у првом степену и решење доноси Савезни девизни инспекторат, а у другом степену (по жалби) Савезни секретаријат за финансије — чл. 115. истог Закона.

Против другостепеног решења може се покренути управни спор пред Савезним судом у року од 30 дана од дана доставе решења (чл. 18. и 24. Закона о управним споровима).

Ради бољег увида како су се поменути девизни прописи тумачили и примењивали у пракси изнећемо један случај из судске праксе.

У управном спору пред Савезним судом у предмету Ус-825/74. оспоравано је постојање прекршаја из чл. 90, тач. 11 ранијег Закона о девизном пословању „Сл. лист СФРЈ”, бр. 29/66), чија обележја одговарају прекршају из чл. 112, тач. 5. важећег Закона о девизном пословању”.

У жалби против првостепеног решења жалилац, коме је поред новчане казне изречена и заштитна мера одузимања DM 300, истицао је да је до предметних девиза дошао легалним путем, подизањем са свог девизног рачуна.

Савезни секретаријат за финансије, као другостепени орган, решавајући по жалби преиначио је првостепено решење утолико што се предмет прекршаја враћа у целини, а у осталом делу решење се потврђује, уз следеће образложење:

„Околност да тужилац поседује девизни рачун не даје му право да девизе износи из земље како хоће. У том смислу постоје прописи, Закон о девизном пословању и Одлука о располагању девизама које остваре грађани, који регулишу како и под којим условима грађани могу да располажу оствареним девизама. Прво, легално остварене девизе грађани полажу на свој девизни рачун код овлашћене банке и код сваког путовања у иностранство подижу жељену количину о чему им банка издаје потврду. Ова потврда служи као одобрење надлежног девизног органа за изношење одређене количине и врсте валуте. Пошто жалилац тако није поступио јасно је да је извршио прекршај у питању и да није имао право да изнесе из земље DM 300, односно правилно су му царински радници исте привремено задржали.

Но како жалилац уз жалбу прилаже и оригиналну потврду горењске кредитне банке из Крања о подизању DM 300 дана 31. маја 1971, односно истог дана када је обавио и критично путовање, Секретаријат је нашао да именованом тај девизни износ треба вратити”. — Реш. Сав. секретаријата за финансије Бр. Пр. II-8-306/74 од 3. VI 1974.

У управном спору по тужби Ј. Ј. ради поништања другостепеног решења Савезни суд је тужбу одбио као неосновану и заузео следеће становиште:

„Постоји прекршај из чл. 90, ст. 1, тач. 11. Закона о девизном пословању ако појединац приликом изласка из СФРЈ не пријави девизе односно не оправда њихово изношење потврдом надлежне банке о томе да су та средства са девизног рачуна, без обзира што је тужени орган у вези накнадног подношења наведене потврде уз жалбу одлучио да се врате девизе које су према решењу прво-

степеног органа биле одузете на основу чл. 91 истог закона као предмет наведеног прекршаја". — Пресуда Ус-825,74 од 6. XI 1974.

Дакле, другостепени орган и суд полазе од становишта да је касније оправдање износа девиза потврдом овлашћене банке да девизе потичу са сопственог девизног рачуна, без утицаја на постојање прекршаја из чл. 90, тач. 11. поменутог Закона, што сматрамо потпуно исправним јер је пријава девиза, у смислу члана 98. истог Закона, потребна за све врсте девиза које су домаћи путници прибавили или којима располажу, у смислу одредаба овог Закона и прописа донесених на основу савезног закона.

в) Прекршаји по Закону о промету робе и услуга са иностранством

Повреду прописа о промету робе и услуга са иностранством који се тичу путничког промета Закон о промету робе и услуга са иностранством предвиђа као прекршај у чл. 148. који гласи:

„Новчаном казном од 10.000 динара казниће се за прекршај југословенски грађанин или странац ако увезе, унесе, прими или извезе, изнесе или пошаље предмете противно одредби чл. 131-б овог закона или се не придржава прописа Савезног извршног већа донесеног на основу тог члана”.

Члан 131-б Закона цитирали смо већ раније када смо говорили о овом Закону као о пропису који делом регулише и једну област путничког промета, а пропис Савезног извршног већа је Одлука о условима под којима грађани могу уносити одређене предмете из иностранства, о којој смо такође говорили напред.

Прекршајни поступак по прекршајима из овог Закона у првом степену води Савезни девизни инспекторат. По жалби против решења Савезног девизног инспектората решава Савезни секретаријат за финансије — чл. 151. Закона о промету роба и услуга са иностранством.

По тужби против другостепеног решења одлучује Савезни суд.

Навешћемо и овде један случај из праксе ранијег Врховног суда Југославије :

Напомињемо, да у случају који ћемо навести није реч о прекршају, јер је роба била уредно пријављена, већ о забрани увоза одређене робе коју је путник собом носио из иностранства.

Савезна управа царина одбила је жалбу грађанина С. Ј. против првостепеног решења којим му се забрањује увоз 17 комада фармерица, и наређује да у року од 48 часова наведену робу врати у иностранство.

Грађанин је поднео тужбу против другостепеног решења и покренуо је управни спор пред Врховним судом Југославије. Суд је тужбу уважио и поништио оспорено решење уз следеће образложење:

„Према образложењу оспореног решења, тужени орган је закључно да спорна роба 17 комада фармерица у вредности од 2.040 динара по својој количини и намени не представља предмете намењене за личне потребе тужиоца и за потребе чланова његове уже породице. Ово је закључено без проверавања жалбених навода. Наиме, тужилац у жалби против првостепеног решења истицао да има 11 чланова домаћинства те да је спорну робу унео за своју породицу. Тај навод тужени орган није ценио, па се није водило рачуна о правилима поступка која би била од утицаја на решење ствари (члан 39, став 2. Закона о управним споровима).

У вези с тим, у поновном поступку треба проверити и оценити наводе жалбе па уколико би се могло узети да би одређена количина (имајући у виду број комада фармерица) могла послужити за задовољење потреба чланова тужиоцеве уже породице, онда се, по схватању овог суда са становишта примене прописа које цитира оспорено решење није могла изрећи мера враћања све робе у иностранство. Враћање у иностранство би се могло односити само на вишак робе, наравно ако би било вишка односне робе”. — Пресуда У-225/73 од 15. марта 1973. године.

Дакле, очигледно, тужени орган и суд различито тумаче поменуће прописе. Док тужени орган сматра да уколико је реч о већој количини одређених предмета они не би могли представљати предмете намењене за личне потребе грађанина и потребе његове уже породице и да у том случају треба изрећи меру враћања све робе у иностранство, докле, суд сматра да би се и у таквом случају могло бити речи о предметима за личне потребе грађанина и његове уже породице те да би се мера враћања робе могла односити само на вишак робе, уколико га буде било.

Сматрамо да је став суда правилнији мада се такво решење у пракси може злоупотребљавати од стране несавесних грађана јер царински органи немају могућности да на лицу места проверавају њихове наводе које би дали у погледу броја чланова њихове уже породице, тако да ће такви грађани увек приказивати бројнију своју ужу породицу како би пренели што већу количину предмета.

III. Закључак

Циљ овог излагања је био да укажемо на правно регулисање царинског поступка у путничком промету као дела царинског система наше земље са освртом на судску праксу у вези са појединим законским решењима тога поступка која су се у пракси најчешће појављивала као спорна (пријављивање робе, појам личног пртљага, предмети за личне потребе и сл.).

Ако пажљивије погледамо царинске прописе од првог Царинског закона (1948) до Царинског закона од 1973. године уочићемо да царински поступак у путничком промету у својој еволуцији прописа, па према томе и у пракси, није доживео неканова квалитативна решења, односно да правна регулатива није у довољној мери пратила фактички развој и потребе путничког промета. Када то кажемо, пре свега, мислимо на поједине класичне мере царинског надзора у овом поступку које у данашњим условима развијеног туристичког промета са иностранством може се рећи успоравају фреквенцију путничког промета на граничним прелазима земље. Тако, нпр. преглед ствари које путник собом носи, као мера царинског надзора, врши се на начин како је то било предвиђено првим царинским прописима с тим што се ова мера сада предузима „по потреби”. Међутим, начин на који се извршава остао је исти, класичан. Не примењују се никаква техничка средства (нпр. електронска контрола) која би могла доћи у обзир код предузимања појединих мера царинског надзора (нпр. претреса превозних и преносних средстава у циљу проналажења сакривеног оружја, дрога, техничке робе), и која би поступак учинила ефикаснијим а путнички промет на границама бржим.

Сматрамо, такође, а то се види и из судске праксе, да је пропис недовољно јасно одредио појам личног пртљага. Наиме, питање личног пртљага практично је ценио царински орган од случаја до случаја будући да пропис није појединачно набројао предмете личног пртљага, па је често у пракси долазило до неспоразума и судских спорова око тога да ли се одређени предмет може сматрати делом личног пртљага путника или је то роба трговачког карактера.

Слично је у пракси изазивало спорове и питање пријављивања робе коју путник собом носи јер пропис ни по овом питању не садржи детаљније одредбе.

С тим у вези ваља истаћи да је Законом о управним споровима (1952) обезбеђена грађанима судска заштита против незаконитих аката органа савезне управе па и против незаконитих аката донетих у овом поступку. Таква заштита остварује се, према овом Закону, код суда федерације. Према томе, грађани су у овом поступку имали гаранцију највишег суда у земљи да ће њихова права у том поступку бити максимално заштићена.

На крају ваља истаћи да се у припреми налази нови Царински закон којим ће се извршити усклађивање одредби постојећег Царинског закона са новим Уставом СФРЈ, али да се у нацрту новог закона не предвиђају измене које би се односиле на царински поступак у путничком промету.

Владимир Михајловски